

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2026. № 5. ISSN 2307-2105

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.5.54>

УДК 339.7:331.556:330.567.2:339.13

В. Я. Мульский,

PhD здобувач, Львівський торговельно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-8771-2388>

МЕХАНІЗМИ ЗАЛУЧЕННЯ І КАПІТАЛІЗАЦІЇ МІГРАЦІЙНИХ ТРАНСФЕРТІВ У СИСТЕМУ ВНУТРІШНЬОГО СПОЖИВЧОГО РИНКУ

V. Mulskyi,

Postgraduate student, Lviv University of Trade and Economics

MECHANISMS OF ATTRACTION AND CAPITALIZATION OF MIGRATION TRANSFERS TO THE SYSTEM OF THE DOMESTIC CONSUMER MARKET

У статті обґрунтовано прикладні підходи до формування механізмів залучення та капіталізації міграційних трансфертів у систему внутрішнього споживчого ринку України в умовах воєнних і післявоєнних трансформацій. Акцентовано на наявній прогаліні вітчизняних досліджень, що поєднували б теоретико-методологічне підґрунтя з емпіричним оцінюванням впливу переказів на споживання, інвестиційну активність і макроекономічну стійкість. Запропоновано структурну модель із трьох

етапів: (1) залучення міграційного капіталу через формалізацію та здешевлення переказів, (2) капіталізація трансфертів шляхом їх трансформації в заощадження та інвестиції, (3) трансформація внутрішнього споживчого ринку під впливом акумульованих ресурсів. Обґрунтовано інструменти капіталізації міграційного капіталу: цільові депозитні й інвестиційні продукти для домогосподарств мігрантів, облигації для діаспори, програми співфінансування МСП, іпотечні та інфраструктурні рішення, механізми колективного інвестування. Показано, що системне впровадження запропонованих механізмів здатне підвищити мультиплікативний ефект внутрішнього попиту, зменшити імпортозалежність, активізувати малий і середній бізнес, посилити фінансову інклюзію та сформувати інвестиційну базу для відбудови.

The article develops applied mechanisms for attracting and capitalizing migration transfers (remittances) within Ukraine's domestic consumer market in the context of large-scale labour outmigration, wartime shocks, and post-war recovery challenges. It addresses a persistent research gap in Ukrainian scholarship, where remittances are often analyzed descriptively, without an integrated framework linking financial infrastructure, public regulation, and structural transformation of domestic demand.

The study proposes a three-stage model of remittance impact. The first stage (attraction) focuses on integrating remittance flows into the formal financial system through secure, transparent, and cost-efficient channels. Priority measures include modernization of banking and non-bank payment infrastructure, expansion of digital services and e-KYC procedures, regulatory simplification, predictable tax and foreign-exchange policies, and bilateral cooperation to reduce transaction costs. Strengthening financial inclusion and trust in financial institutions is identified as a prerequisite for sustainable formalization of transfers. The second stage (capitalization) aims to transform remittances from short-term consumption resources into savings, investment, and entrepreneurial capital. The article outlines practical

instruments such as targeted deposit and investment products for migrant households, diaspora bonds to finance recovery projects, co-financing schemes for SMEs, mortgage and infrastructure programs, and collective investment platforms. These tools are designed to enhance multiplier effects, expand the domestic investment base, and stimulate local value added. The third stage (transformation of the domestic consumer market) involves structural shifts in demand and supply patterns. Capitalized remittance flows may stimulate higher-quality domestic production, reduce import dependence, encourage entrepreneurial activity, and promote long-term expenditures on housing, education, and business development.

The findings demonstrate that systematic attraction and capitalization of migration transfers can strengthen macroeconomic stability, increase domestic market multipliers, and support endogenous growth during reconstruction. The proposed framework offers a policy-oriented roadmap for converting remittances into a strategic resource for Ukraine's economic modernization.

Ключові слова: *міграційні трансферти, капітал, трансферти, споживчий ринок, Україна, фінансова інклюзія, облигації, МСП, війна.*

Keywords: *remittances, migration capital, capitalization, domestic consumer market, financial inclusion, diaspora bonds, SMEs, post-war recovery.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Формування та використання механізмів залучення й капіталізації міграційних трансфертів стало одним з найбільш актуальних напрямів економічної політики України у XXI ст. На тлі глибоких трансформацій у глобальній економіці, структурних змін на ринку праці та посилення мобільності робочої сили, зовнішня, у тому числі трудова, міграція набуває все більшої ваги як один з драйверів економічного розвитку країн-реципієнтів і джерел фінансових надходжень для країн-донорів. Відповідно, проблема стратегічного використання

міграційних трансфертів стає складовою національної моделі економічного зростання, соціальної стабільності й формування внутрішнього попиту.

Для України ця тема має свою властиву специфіку у підсумку дії сукупності внутрішніх і зовнішніх викликів демографічної стійкості, структурної цілісності ринку праці, збереження обсягів виробництва та прийняттого рівня споживання. Тривала економічна нестабільність, високий рівень безробіття у певних регіонах, а також повномасштабні воєнні дії стимулювали значні хвилі трудової міграції українців за кордон. За даними національних і міжнародних досліджень, значна частка працівників, котрі виїхали на заробітки, систематично перераховує частину зароблених доходів додому у вигляді грошових трансфертів. Такі надходження стали достатньо стійким джерелом поповнення бюджетів домогосподарств та є важливою складовою сукупного внутрішнього попиту населення України.

Питання залучення та капіталізації цих трансфертів вимагає всебічного наукового осмислення, оскільки міграційні платежі мають подвійний ефект: вони підтримують споживчі витрати й добробут окремих домогосподарств, але водночас можуть створювати залежність від зовнішніх джерел доходу, гальмувати стимулювання внутрішнього виробництва, впливати на курс національної валюти та структуру попиту на товари і послуги. Особливо гостро це питання постає в умовах відновлення економіки та трансформації споживчого ринку після кризових шоків, спричинених повномасштабною війною.

Аналіз міграційних трансфертів у контексті внутрішнього споживчого ринку має вагоме прикладне значення. По-перше, обсяги грошових переказів суттєво впливають на формування купівельної спроможності населення, насичення ринку товарів і послуг, а також попит на кредити і фінансові продукти. По-друге, ефективні механізми залучення таких трансфертів можуть стати джерелом довгострокових інвестицій у реальний сектор економіки: від будівництва житла до підтримки малого й середнього бізнесу. Водночас низька інституційна спроможність, висока вартість легальних каналів трансфертів, обмежений доступ до фінансових інструментів та

недостатня адаптація державної політики до реалій трудової міграції гальмують максимальну інтеграцію цих ресурсів у національну економіку.

Сучасні тенденції свідчать про те, що трансформація структури споживчого ринку від традиційного внутрішнього попиту до більш комплексних моделей, у яких враховуються зовнішні фінансові надходження, потребує формування нових наукових підходів та інструментарію [5; 9]. Особливо це стосується розробки механізмів, які дозволяють акумулювати міграційні трансферти та ефективно спрямовувати їх у продуктивні сфери економіки з високою доданою вартістю. У цьому контексті важливими є дискурси в частині економічних, соціальних, правових та інституційних аспектів, які визначають спершу поведінку трудових мігрантів, а надалі – одержувачів трансфертів у межах країни.

Актуальність цієї проблеми також визначається потребою в розробці та реалізації державних стратегій, здатних мінімізувати негативні побічні ефекти трансфертів, такі як ризик фінансової залежності домогосподарств, зростання соціальної нерівності або спотворення ринку праці. Наприклад, перехід частини трансфертів з непродуктивного споживання у продуктивні інвестиції може стати дієвим інструментом для стимулювання інноваційного розвитку підприємств, підтримки IT-сектору, аграрного бізнесу, інфраструктурних проектів тощо [1; 4]. Відповідно, це вимагає глибокого аналізу чинних фінансових, фіскальних і монетарних механізмів, які могли б сприяти залученню та мультиплікації трансфертних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових публікаціях міграційні процеси традиційно аналізуються крізь призму втрат людського капіталу для країн-донорів [8; 11; 18]. Дослідження, присвячені феномену «відтоку мізків», обґрунтовують зниження продуктивності праці, скорочення податкових надходжень та послаблення інноваційної спроможності національних економік унаслідок еміграції висококваліфікованих кадрів. Автори підкреслюють довгостроковий характер таких втрат і їхній вплив на потенційний обсяг виробництва та темпи зростання ВВП [10; 13].

Водночас у сучасній літературі посилюється увага до фінансового виміру міграції – грошових переказів мігрантів [2; 6; 7]. Частина дослідників розглядає міграційні трансферти як стабілізуючий чинник для макроекономіки країн-експортерів робочої сили [3; 12]. Перекази підтримують платоспроможний попит домогосподарств, формують додаткові валютні надходження та зменшують соціальні ризики у періоди економічної турбулентності. Емпіричні оцінки демонструють позитивний вплив трансфертів на рівень споживання, доступ до освіти й охорони здоров'я, а також на розвиток малого підприємництва на локальному рівні.

Окремий напрям досліджень присвячений механізмам капіталізації міграційних коштів [14; 16]. У працях з фінансової економіки обґрунтовується доцільність створення спеціалізованих інструментів – облігацій для діаспори, цільових депозитних програм, схем співфінансування інвестиційних проєктів. Доведено, що інституційна якість фінансового сектору та рівень довіри до держави визначають частку трансфертів, яка трансформується у заощадження та інвестиції, а не використовується виключно для поточного споживання [9].

У межах досліджень внутрішнього споживчого ринку міграційні трансферти розглядаються як джерело формування додаткового мультиплікативного ефекту. Автори вказують, що зростання роздрібного товарообороту й попиту на послуги пов'язане з регулярністю надходження переказів [15; 17]. Разом із тим підкреслюється ризик імпортозалежності, коли збільшення споживання стимулює насамперед зовнішніх виробників. У цьому контексті актуалізується проблема поєднання політики залучення трансфертів із заходами підтримки національного виробника.

Дослідження ринку праці демонструють диференційований вплив міграції та трансфертів на доходи різних соціально-професійних груп. Зменшення пропозиції праці в окремих сегментах може спричиняти зростання заробітної плати, тоді як у депресивних регіонах перекази виконують функцію компенсаторного механізму, підтримуючи рівень споживання за умов структурного безробіття [11; 13].

Науковий дискурс поступово зміщується від акценту виключно на втрати людського капіталу до комплексного аналізу економічного потенціалу міграційних трансфертів. Література підтверджує, що ефективність їх залучення та капіталізації у систему внутрішнього споживчого ринку залежить від інституційного середовища, фінансової інфраструктури та узгодженості міграційної, фіскальної й структурної політики.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є теоретико-методологічне обґрунтування та розроблення інструментарію формування механізмів залучення і капіталізації міграційних трансфертів у систему внутрішнього споживчого ринку України з урахуванням структурних особливостей ринку праці, фінансової інфраструктури та інституційного середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні все ще бракує комплексних наукових досліджень, які поєднують теоретико-методологічні підходи з емпіричним оцінюванням впливу міграційних трансфертів на внутрішній споживчий ринок та економіку в цілому. Існуючі праці переважно орієнтовані на описові або фрагментарні аналізи; автори не приділяють достатньо уваги універсальним механізмам капіталізації трансфертів, їх інтеграції в систему державного регулювання чи фінансового посередництва. Ця прогалина у науковому знанні обмежує можливості для формування ефективної політики, орієнтованої на максимальне використання потенціалу трудової міграції як джерела економічного зростання.

Окрему увагу слід приділити трансформаціям національної банківської та небанківської фінансової інфраструктури, яка обслуговує трансферти. Сучасні цифрові платформи, мобільні додатки, міжнародні платіжні системи відкривають нові можливості для прискорення, здешевлення та легалізації транскордонних переказів. Проте їх впровадження потребує узгодження з інституційними нормами, захистом споживачів та побудовою ефективних каналів взаємодії між вітчизняними фінансовими установами й іноземними партнерами. Ці аспекти формують додаткові виклики та стимулюють

необхідність наукового осмислення ефективних механізмів управління трансфертними потоками.

Додатково вкажімо й на стратегічну важливість реалізації ефективної державної політики залучення та капіталізації міграційних трансфертів для розуміння сучасних економічних процесів, формування ефективних політик й практик інструментів стабілізації і стимулювання національної економіки. Результати такого дослідження це методико-прикладна основа для розробки рекомендацій щодо державного регулювання, а також практичних моделей використання міжнародних трансфертів у цілях посилення внутрішнього попиту, покращення фінансової інклюзії населення, прискорення економічного розвитку в умовах глобальних ризиків і невизначеності.

На засадах структуризації процесів впливу міграційного капіталу на розвиток внутрішнього ринку України є підстави виокремити три домінуючих віхи: по-перше, це залучення міграційного капіталу; по-друге, його капіталізація; по-третє, вплив міграційного капіталу на трансформацію внутрішнього ринку (рис. 1). Залучення міграційних трансфертів є комплексним багаторівневим процесом, що поєднує інституційні, фінансові, регуляторні, міжнародні та інші складові. Його ефективність визначається узгодженістю державної політики, рівнем розвитку фінансової інфраструктури, стабільністю макроекономічного середовища та ступенем довіри населення до фінансових інститутів. В умовах повномасштабної війни формування дієвих механізмів залучення трансфертів є критично необхідною передумовою забезпечення валютної стабільності, підтримки внутрішнього попиту, створення підґрунтя для подальшої капіталізації міграційного капіталу.

Етап 1 – ЗАЛУЧЕННЯ

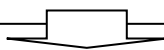
Зміст етапу: процес забезпечення надходження грошових переказів мігрантів у національну фінансово-економічну систему через офіційні, прозорі та контрольовані канали.

Завдання етапу:

- створення умов для легального та безпечного перерахування коштів; ● зменшення трансакційних витрат; ● стимулювання використання банківських і фінтех-інструментів; ● підвищення довіри до фінансової системи.

Механізми:

- розвиток банківської інфраструктури та цифрових платіжних сервісів;
- податкові та валютні стимули;
- спрощення регуляторних процедур;
- угоди з країнами-реципієнтами трудових мігрантів;
- фінансова інклюзія домогосподарств.

Етап 2 – КАПІТАЛІЗАЦІЯ

Зміст етапу: перетворення вже залучених трансфертів із простого споживчого ресурсу на фактор економічного розвитку, інвестицій та мультиплікації внутрішнього попиту.

Завдання етапу:

- трансформація трансфертів у інвестиції, заощадження, підприємницький капітал;
- формування довгострокового економічного ефекту; ● підвищення мультиплікатора внутрішнього споживчого ринку.

Механізми:

- депозитні та інвестиційні продукти для домогосподарств мігрантів;
- спеціальні облігації для діаспори;
- співфінансування малого та середнього бізнесу;
- іпотечні та інфраструктурні програми;
- інструменти колективного інвестування.

Етап 3 – ТРАНСФОРМАЦІЯ

Зміст етапу: структурна зміна параметрів, пропорцій і функціональних характеристик внутрішнього споживчого ринку під впливом акумульованих і капіталізованих міграційних ресурсів.

Завдання етапу: **якісне переформатування структури попиту, пропозиції, інституційної інфраструктури та поведінкових моделей економічних суб'єктів під впливом міграційного капіталу.**

Механізми: структурна модернізація попиту; регіональна економічна перебудова; інституційна трансформація фінансового сектору; підприємницька трансформація; соціально-економічна трансформація.

Рис. 1. Механізми залучення та капіталізації міграційних трансфертів у систему розвитку внутрішнього споживчого ринку України

Джерело: авторська розробка.

Залучення міграційних трансфертів є базовим етапом інтеграції зовнішніх фінансових потоків у внутрішню економічну систему держави та передумовою їх подальшої капіталізації й трансформаційного впливу на внутрішній споживчий ринок. Це процес забезпечення стабільного, офіційного та контрольованого надходження грошових переказів трудових мігрантів у національну фінансово-економічну систему через формалізовані канали з мінімізацією втрат, трансакційних витрат та ризиків тінізації.

Для сучасної України вказане визначається, по-перше, масштабністю трудової міграції та значними обсягами грошових переказів як стабілізуючого чинника платіжного балансу та валютного ринку; по-друге, необхідністю мінімізації використання неофіційних каналів переміщення коштів; по-третє, потребою інтеграції одержувачів трансфертів у формальний фінансовий сектор з метою підвищення фінансової інклюзії та макроекономічної стійкості.

Базисна сутність механізмів залучення міграційних трансфертів полягає у формуванні інституційного, регуляторного та інфраструктурного середовища для забезпечення легальності й безпечності міжнародних переказів, зниження рівня вартості трансакційних операцій, стимулювання використання офіційних банківських і фінтех-інструментів, підвищення рівня довіри населення до національної фінансової системи. Реалізація таких завдань потребує комплексного підходу, що поєднує регуляторні інструменти, фінансові стимули та інституційні реформи. У першу чергу йдеться про розвиток банківської інфраструктури та цифрових платіжних сервісів. Це про технічне забезпечення здійснення трансакцій і про формування конкурентного середовища, яке дозволяє знизити вартість послуг та підвищити їх доступність для різних соціальних груп.

Практична реалізація цього механізму в Україні потребує розвитку дистанційної ідентифікації клієнтів, впровадження інструментів електронної верифікації (*e-KYC*), розширення можливостей мобільного банкінгу, інтеграції українських банків у міжнародні платіжні системи, забезпечення

миттєвих або прискорених транскордонних розрахунків. Не менш важливим є забезпечення кібербезпеки та захисту персональних даних, що безпосередньо впливає на рівень довіри до фінансових установ.

Суб'єктами державної політики реалізації цього напряму слугують Національний банк України як регулятор, комерційні банки, небанківські фінансові установи, фінтех-компанії та органи державної влади, відповідальні за цифровізацію (як от Міністерство цифрової трансформації України). Необхідними ресурсами є інвестиції у цифрову інфраструктуру, модернізація ІТ-систем, розвиток людського капіталу у сфері фінансових технологій.

Наступним механізмом визначимо формування сприятливого податкового й валютного режиму задля стимулювання використання офіційних каналів переказів і утримання коштів у межах національної фінансової системи. Досвід різних країн свідчить, що передбачуваність валютної політики та відсутність надмірних адміністративних обмежень є одними з провідних чинників легалізації трансфертних потоків.

У практичній площині це може передбачати запровадження податкових преференцій для інвестицій, здійснених за рахунок міграційних коштів, створення спеціальних депозитних продуктів з пільговими умовами, стимулювання довгострокових заощаджень, забезпечення прозорого валютного регулювання. Водночас застосування податкових стимулів має супроводжуватися ретельною оцінкою фіскальних ризиків та бюджетних компенсаторів.

Реалізація цього механізму потребує узгоджених дій Міністерства фінансів України, Національного банку України, законодавчих органів та податкових інституцій. При цьому ресурсною базою виступають аналітичні інструменти прогнозування, бюджетне планування та інформаційні кампанії, спрямовані на підвищення обізнаності мігрантів щодо можливостей інвестування коштів в Україні.

Складність адміністративних процедур та надмірні вимоги фінансового моніторингу часто зумовлюють використання неформальних каналів переказів. Тому оптимізація регуляторного середовища є важливою складовою механізмів залучення. Йдеться про спрощення процедур відкриття банківських рахунків для громадян, які перебувають за кордоном, запровадження дистанційного підписання договорів, уніфікацію вимог до підтвердження джерел доходів, гармонізацію нормативно-правової бази з міжнародними стандартами. При цьому необхідно зберігати баланс між фінансовою безпекою та доступністю фінансових послуг.

Реалізація цього механізму потребує оновлення законодавства, цифровізації державних реєстрів, підвищення кваліфікації працівників фінансових установ, відтак, вагомою тут слід вважати роль Національного банку України, профільних міністерств і відомств та комітетів Верховної Ради України.

Додамо, що значна частина вартості транскордонних переказів формується на стороні країни перебування мігрантів. Відтак, укладення двосторонніх угод щодо фінансового співробітництва та взаємного визнання процедур ідентифікації клієнтів є дієвим засобом зниження трансакційних витрат. Відповідний механізм передбачає інтеграцію платіжних систем, обмін інформацією між центральними банками, координацію регуляторної політики, участь у міжнародних ініціативах зі здешевлення грошових переказів. Його реалізація потребує дипломатичних зусиль, міждержавних переговорів та залучення міжнародної технічної допомоги.

Ще один механізм – це фінансова інклюзія домогосподарств. Так, залучення міграційних трансфертів неможливе без інтеграції одержувачів коштів у формальну фінансову систему. Фінансова інклюзія означає розширення доступу до базових банківських продуктів, підвищення фінансової грамотності та стимулювання використання безготівкових розрахунків. Практичні заходи у межах цього механізму включають освітні програми, створення соціально орієнтованих банківських продуктів,

розвиток мікрофінансування, цифрові навчальні платформи. Важливу роль у цьому процесі відіграють органи місцевого самоврядування, банківські установи та освітні інституції.

Логічно, коли після залучення міграційного капіталу наступним етапом розглядаємо капіталізацію міграційного капіталу як продовження процесу залучення грошових переказів трудових мігрантів до національної фінансово-економічної системи та водночас якісно новий рівень їх інтеграції у відтворювальні процеси економіки. Якщо на попередній стадії основним завданням було забезпечення надходження трансфертів через офіційні, прозорі та контрольовані канали, то на етапі капіталізації ключовим стає перетворення вже залучених коштів з переважно споживчого ресурсу домогосподарств на фактор економічного розвитку, інвестиційної активності, мультиплікації внутрішнього попиту. Для України, з огляду на масштаби зовнішньої трудової міграції, структурні дисбаланси внутрішнього ринку та потреби повоєнного відновлення, ця стадія набуває стратегічного значення.

Зараз більша частина міграційних трансфертів спрямовується на поточне споживання (оплату житлово-комунальних послуг, придбання товарів тривалого користування, фінансування освіти чи медичних витрат). Безперечно, такі витрати підтримують внутрішній попит і виконують стабілізаційну функцію для національної економіки, особливо в періоди кризових шоків. Однак, їх вплив має переважно короткостроковий характер і не забезпечує формування нової виробничої бази або довгострокового зростання. За відсутності механізмів капіталізації значна частина трансфертних ресурсів не трансформується у продуктивні активи і це обмежує їхній потенціал як джерела економічної модернізації.

Саме тому ми вважаємо, що на етапі капіталізації необхідно забезпечити цілеспрямоване перетворення трансфертів у заощадження, інвестиції та підприємницький капітал. Така трансформація дозволяє перевести фінансові потоки зі сфери кінцевого споживання у сферу розширеного відтворення. Заощадження, розміщені у банківській системі або

на фінансовому ринку, формують ресурсну базу кредитування реального сектору, сприяють розширенню виробництва та створенню нових робочих місць. Інвестиції у підприємницьку діяльність забезпечують структурну перебудову економіки, розвиток малого й середнього бізнесу, підвищення рівня локалізації виробництва. У підсумку формується довгостроковий економічний ефект зростання валового внутрішнього продукту, розширення податкової бази та підвищення фінансової стійкості домогосподарств.

Одним з центральних завдань цього етапу визначимо формування довгострокового економічного ефекту від використання міграційного капіталу. Це і про збільшення обсягів інвестицій, і про створення таких інституційних умов, за яких трансферти стають каталізатором модернізації економіки, у тому числі через інтеграцію політики капіталізації у стратегії відновлення країни, розвиток виробничої інфраструктури, стимулювання інноваційної активності. Тільки за інституційної підтримки та передбачуваного регуляторного середовища міграційний капітал може трансформуватися у стійкий фактор економічного зростання.

Інвестиційне використання трансфертів створює вторинні ефекти через систему виробничих і споживчих зв'язків, а кошти, спрямовані на розвиток підприємництва або інфраструктури, генерують додаткові доходи, які, у свою чергу, формують новий виток попиту на товари та послуги. Чим вищий рівень участі національних підприємств у задоволенні цього попиту, тим більшим є мультиплікативний ефект. Відтак, капіталізація міграційного капіталу сприяє не лише безпосередньому приросту інвестицій, а й розширенню внутрішнього ринку та зміцненню економічної стійкості.

Практична реалізація етапу капіталізації передбачає впровадження комплексу фінансових та інституційних механізмів. Одним з них є створення спеціалізованих депозитних та інвестиційних продуктів для домогосподарств мігрантів. Значна частина коштів сьогодні зберігається у готівковій формі або за межами України і це знижує потенціал їх використання для розвитку національної економіки, її внутрішнього ринку. Запровадження привабливих

депозитних програм з конкурентними відсотковими ставками, державним гарантуванням та можливістю дистанційного відкриття рахунків стимулює акумулювання ресурсів у банківській системі. Національний банк України має забезпечити регуляторні умови та нагляд, комерційні банки – розробити цільові фінансові продукти, а Міністерство фінансів України – передбачити механізми гарантування вкладень. Реалізація цього механізму потребує інвестицій у цифрову інфраструктуру, інформаційних кампаній та формування довіри до банківської системи.

До невід’ємних інструментів капіталізації міграційного капіталу віднесемо й випуск спеціальних облігацій для діаспори. Такі цінні папери можуть стати джерелом довгострокового фінансування державних і регіональних проєктів, зокрема у сфері інфраструктури, енергетики чи відбудови. Міністерство фінансів України має забезпечити розробку умов емісії, визначити цільове спрямування коштів і гарантії повернення, а Національний банк України – координацію валютних операцій. Дипломатичні установи та консульства мають виконувати інформаційну та консультаційну функцію. При тому, необхідними ресурсами є нормативно-правова база, прозора система звітності та цифрові платформи для придбання облігацій.

Наступним механізмом капіталізації міграційного капіталу визначимо співфінансування малого та середнього бізнесу за рахунок трансфертних коштів. Потрібно створити умови для того аби домогосподарства використовували отримані ресурси як власний внесок у підприємницькі проєкти, тоді як держава або банки забезпечують додаткове фінансування у формі пільгових кредитів чи гарантій. Міністерство економіки, довіклля та сільського господарства України має розробити відповідні програми, у межах яких державні банки забезпечать кредитування, а місцеві органи влади – консультаційну підтримку та супровід бізнес-ініціатив. Ресурсною базою таких ініціатив можуть виступати бюджетні кошти, міжнародні гранти та фонди розвитку підприємництва, а послідовність реалізації передбачає

створення нормативної бази, відбір проєктів, фінансування та моніторинг ефективності.

Іпотечні та інфраструктурні програми також є важливим напрямом капіталізації. Спрямування трансфертів у придбання житла або участь у муніципальних інфраструктурних проєктах стимулює розвиток будівельної галузі, створює робочі місця та покращує якість життя населення. Відтак, необхідно аби держава забезпечила пільгові умови іпотечного кредитування для одержувачів трансфертів, а органи місцевого самоврядування розвивали механізми муніципальних облігацій. Реалізація аналізованого механізму потребує державних гарантій, банківського фінансування та залучення міжнародних фінансових організацій.

Додатковим інструментом є створення механізмів колективного інвестування передусім для акумулювання невеликих індивідуальних переказів у значні інвестиційні ресурси. Інвестиційні фонди або цифрові платформи спільного інвестування можуть спрямовувати кошти у стратегічні галузі економіки. Саме тому у таких цілях Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України має забезпечити регуляторну основу, а фінансові установи гарантувати прозорість управління активами та звітність.

Капіталізацію міграційного капіталу вважаємо ключовою стадією перетворення трансфертів на фактор структурної модернізації і довгострокового економічного зростання України. Її успішність залежить від комплексності державної політики, координації між органами влади, фінансовим сектором і міжнародними партнерами, включно з рівнем довіри громадян до національних інституцій. Реалізація цього механізму дозволить забезпечити підвищення мультиплікатора внутрішнього ринку, зміцнення фінансової стійкості домогосподарств, формування інвестиційної бази для післявоєнного відновлення економіки.

Етап трансформації внутрішнього споживчого ринку України під дією міграційного капіталу слід вважати логічним продовженням стадій залучення та капіталізації міграційних трансфертів і водночас якісно новим рівнем їх

впливу на національну економіку. Коли на попередніх етапах ключовим завданням було забезпечення надходження коштів через формальні канали та їх перетворення на інвестиційні й підприємницькі ресурси, то на цій стадії відбувається глибша структурна зміна параметрів, пропорцій і функціональних характеристик внутрішнього споживчого ринку під впливом акумульованих і капіталізованих міграційних ресурсів. Наголосимо, що міграційний капітал перестає бути лише джерелом підтримки платоспроможності домогосподарств і починає виконувати роль чинника структурної модернізації попиту, каталізатора якісних змін у пропозиції, інституційній інфраструктурі та поведінкових моделях економічних суб'єктів.

Необхідність усвідомлення, а також якісного проходження цього етапу державної політики реалізації впливу міграційного капіталу на розвиток внутрішнього споживчого ринку України обумовлена тим, що тривалий час міграційні трансферти в нашій країні виконували переважно компенсаторну функцію, підтримували рівень споживання в умовах низьких доходів та макроекономічної нестабільності. Але накопичення значних обсягів переказів, їх поступова інтеграція у фінансову систему та перетворення на інвестиційний ресурс створять гарні передумови для переходу до нової якості вітчизняного внутрішнього споживчого ринку. Йдеться про зміну структури попиту від домінування імпортозалежного споживання до зростання попиту на вітчизняні товари і послуги з вищою доданою вартістю, про посилення ролі локальних виробників, розвиток сервісного сектору, житлового будівництва, освітніх і медичних послуг. Така трансформація формує більш стійку модель економічного зростання, засновану на внутрішніх джерелах розвитку та мультиплікації внутрішнього попиту.

Завданням цього етапу є якісне переформатування структури попиту, пропозиції, інституційної інфраструктури та поведінкових моделей економічних суб'єктів під впливом міграційного капіталу. Переформатування структури попиту означає поступовий перехід від

короткострокового споживання до довгострокових витрат інвестиційного та квазіінвестиційного характеру, зокрема витрат на житло, освіту, розвиток власної справи, енергоефективні рішення, цифрові сервіси. Це, за разом, стимулює пропозицію відповідних товарів і послуг, модернізацію виробництва, впровадження інновацій та підвищення стандартів якості. Зміна інституційної інфраструктури передбачає адаптацію фінансових, регуляторних і сервісних інститутів до нових моделей економічної поведінки, включно з розширенням фінансової інклюзії, розвитком інструментів довгострокового інвестування, вдосконаленням захисту прав інвесторів і споживачів. Зауважимо, що трансформація поведінкових моделей економічних суб'єктів полягає у зростанні схильності до заощаджень, інвестування, підприємницької активності, легалізації доходів і використання формальних фінансових інструментів.

Реалізація на практиці визначених завдань дає можливість підвищити мультиплікатор внутрішнього споживчого ринку, зменшити імпортозалежність, посилити регіональну економічну збалансованість, активізувати малий і середній бізнес, а також створити умови для формування нової моделі соціально-економічної мобільності. Вирішення таких завдань має системний ефект, коли зростає внутрішній попит на продукцію національних виробників, розширюється база оподаткування, зміцнюється фінансова стійкість громад і держави, зменшуються ризики соціальної маргіналізації домогосподарств, залежних від зовнішніх доходів.

У стратегічному вимірі зазначені механізми сприятимуть переходу від споживчої моделі використання трансфертів до інвестиційно-орієнтованої, а, відтак, посиленню економічної стійкості держави в умовах післявоєнної відбудови. Відтак, міграційні трансферти набуватимуть статусу економічного, соціального та структурного ресурсу модернізації внутрішнього споживчого ринку України.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.
Доведено, що виважена, стратегічно продумана й ефективна державна

політика у сфері перетворення міграційного капіталу на потужний чинник ендogenous розвитку в Україні, зокрема з урахуванням викликів повномасштабної війни, потребує імплементації системи дієвих механізмів державного регулювання на кожному з етапів стратегічних зрушень у цій сфері. Так, на етапі (1) залучення міграційних трансфертів першочерговим є створення умов для легального та безпечного перерахування коштів, зменшення трансакційних витрат мігрантів, стимулювання використання банківських і фінтех-інструментів, підвищення довіри до вітчизняної фінансової системи. У таких цілях доцільною є реалізація механізмів розвитку банківської інфраструктури та цифрових платіжних сервісів, запровадження податкових і валютних стимулів, спрощення регуляторних процедур, укладання угод з країнами-реципієнтами трудових мігрантів, розширення фінансової інклюзії домогосподарств. На етапі (2) капіталізації міграційного капіталу державна політика має бути спрямована на трансформацію трансфертів у інвестиції, заощадження та підприємницький капітал для формування довгострокового економічного ефекту та посилення мультиплікаційного впливу на внутрішній споживчий ринок. Дієвими інструментами тут слугують депозитні та інвестиційні продукти для домогосподарств мігрантів, спеціальні облігації для діаспори, програми співфінансування МСП, іпотечні й інфраструктурні проекти, колективне інвестування. Натомість етап (3) трансформації внутрішнього споживчого ринку під впливом міграційних трансфертів передбачає якісне переформатування структури попиту й пропозиції, інституційної інфраструктури та поведінкових моделей економічних суб'єктів через механізми структурної модернізації попиту, регіональної економічної перебудови, інституційної трансформації фінансового сектору, підприємницької і на загал соціально-економічної трансформації.

Перспективи подальших розвідок пов'язані з розробленням методичного інструментарію оцінювання впливу міграційних трансфертів на розвиток внутрішнього споживчого ринку, інвестиційну активність

домогосподарств і структурні зміни в економіці; дослідження регіональних особливостей капіталізації міграційного капіталу, поведінкових моделей його отримувачів, а також інституційних механізмів трансформації трансфертів у ресурс підприємництва, заощаджень та повоєнного відновлення України.

Література

1. Astrov V., Ghodsi M., Grieveson R., Holzner M., Kochnev A., Landesmann, M., Pindyuk, O., Stehrer, R., Tverdostup, M., Bykova, A. Russia's invasion of Ukraine: assessment of the humanitarian, economic, and financial impact in the short and medium term. *International Economics and Economic Policy*. 2022. Vol. 19(2). Pp. 331-381. <https://doi.org/10.1007/s10368-022-00546-5>.
2. Bin-Nashwan S. A., Hassan M. K., Muneeza A. Russia-Ukraine conflict: 2030 Agenda for SDGs hangs in the balance. *International Journal of Ethics and Systems*. 2022. Vol. 40(1). Pp. 3-16. <https://doi.org/10.1108/IJOES-06-2022-0136>.
3. Dempere J., Qamar M., Allam H., Malik S. The impact of innovation on economic growth, foreign direct investment, and self-employment: a global perspective. *Economies*. 2023. Vol. 11(7). Pp. 182-189. <https://doi.org/10.3390/economies11070182>.
4. Dunford M. Causes of the Crisis in Ukraine. *International Critical Thought*. 2023. Vol. 13(1). Pp. 89-125. <https://doi.org/10.1080/21598282.2022.2163417>.
5. Dustmann C., Preston I. Comment: Estimating the effect of immigration on wages. *Journal of the European Economic Association*. 2012. Vol. 10(1). Pp. 216-223. DOI: 10.1111/j.1542-4774.2011.01056.x.
6. Levytska O., Mulska O., Shushkova Y., Ivaniuk U., Vasylytsiv T., Krupin V., Ivanova L. Modelling the impact of emigration upon social and economic development of the Carpathian region of Ukraine. *Bulletin of*

Geography. Socio-economic Series. 2022. Vol. 57(57). Pp. 141-154.
<http://doi.org/10.12775/bgss-2022-0028>.

7. Mulska O., Baranyak I., Demkiv I. Modes and Measures of Business Support During Wartime: The Case of the Carpathian Region of Ukraine. *Studia Regionalne i Lokalne. Special Issue on Ukraine.* 2023. Pp. 25-36. DOI: 10.7366/15094995s2302.

8. Mulska O.P., Vasylytsiv T.G., Kunytska-Iliash M.V., Baranyak I.Ye. Innovative Empirics of Migration-economic Security Causal Nexus. *Science and Innovation.* 2023. Vol. 19(3). Pp. 48-64. <https://doi.org/10.15407/scine19.03.048>.

9. Prohorovs A. Russia's war in Ukraine: Consequences for European countries' businesses and economies. *Journal of risk and financial management.* 2022. Vol. 15(7). Pp. 295-300. <https://doi.org/10.3390/jrfm15070295>.

10. Vasylytsiv T., Lupak R., Mulska O., Levytska O., Baranyak I. Youth migration during war: Triggers of positive aspirations and preservation of human resources in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*, 2024, 22(2), 627-641. DOI: 10.21511/ppm.22(2).2024.49.

11. Vasylytsiv T., Mulska O., Lupak R. Ivanyuk U., Boiko R. Human potential preservation policy-making in Ukraine in the midst of war: catalysts for youth re-emigration. *Proceedings on Engineering Sciences.* 2025. Vol. 2. Pp. 785-796. DOI: 10.24874/PES07.02.007.

12. Бараняк І.Є. Вимушена міграція населення з України: соціально-демографічний профіль. *Академічні візії.* 2023. № 24. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10053549>.

13. Бикова А., Чабан Л., Алексеев А. Інвестування в людський капітал у військовий період. *Економіка та суспільство.* 2023. № 54. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2790>.

14. Дияк Ю., Белінська Г. Особливості процесів міжнародної міграції в умовах глобалізації світової економіки. *Економіка та суспільство.* 2023. Вип. 54. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-20>.

15. Іванюк У. В. Соціально-демографічний аспект формування потенціалу резилентності соціально-економічної системи України. *Регіональна економіка*. 2023. №2(108). С. 80-87. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-2-8>.

16. Козуб В. О., Галуха Л. Ю., Луців Р. С. Аналіз взаємозв'язку між міграцією та процесами глобалізації у світовій економіці та суспільстві: прогноз тенденцій. *Академічні візії*. 2024. Вип. 30. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1056>.

17. Круглякова В., Дубик В., Білас Д. Роль фінансових стимулів у міграційній політиці та її вплив на економіку в умовах воєнного стану. *Фінансовий простір*. 2024. № 1-2 (53). С. 76-89. DOI: 10.30970/fr.1-2(53).2024.768889.

18. Мульська О. П. *Міграційні процеси & економічне зростання: теорія каузальності та практика ефективного управління*: монографія. Державна установа «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», Львів, 2022. 470 с.

19. Мульська О., Сорочак О. Удосконалення політики регулювання міграційних процесів в умовах соціально-економічної нестабільності: інституціональний підхід. *Innovation and Sustainability*. 2023. №2. С. 18-30. <https://doi.org/10.31649/ins.2023.2.18.30>.

References

1. Astrov, V., Ghodsi, M., Grieveson, R., Holzner, M., Kochnev, A., Landesmann, M., Pindyuk, O., Stehrer, R., Tverdostup, and M., Bykova, A. (2022), “Russia’s invasion of Ukraine: assessment of the humanitarian, economic, and financial impact in the short and medium term”, *International Economics and Economic Policy*, vol. 19(2), pp. 331-381.

2. Bin-Nashwan, S. A., Hassan, M. K., and Muneeza, A. (2022), “Russia-Ukraine conflict: 2030 Agenda for SDGs hangs in the balance”, *International Journal of Ethics and Systems*, vol. 40(1), pp. 3-16.

3. Dempere, J., Qamar, M., Allam, H., and Malik, S. (2023), “The impact of innovation on economic growth, foreign direct investment, and self-employment: a global perspective’, *Economies*, vol. 11(7), pp. 182-189.
4. Dunford, M. (2023), “Causes of the Crisis in Ukraine”, *International Critical Thought*, vol. 13(1), pp. 89-125.
5. Dustmann, C., and Preston, I. (2012), “Comment: Estimating the effect of immigration on wages”, *Journal of the European Economic Association*, vol. 10(1), pp. 216-223.
6. Levytska, O., Mulska, O., Shushkova, Y., Ivaniuk, U., Vasylytsiv, T., Krupin, V., and Ivanova, L. (2022), “Modelling the impact of emigration upon social and economic development of the Carpathian region of Ukraine”, *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*, vol. 57(57), pp. 141-154.
7. Mulska, O., Baranyak, I., and Demkiv, I. (2023), “Modes and Measures of Business Support During Wartime: The Case of the Carpathian Region of Ukraine”, *Studia Regionalne i Lokalne. Special Issue on Ukraine*, pp. 25-36.
8. Mulska, O., Vasylytsiv, T., Kunytska-Iliash, M., and Baranyak, I. (2023), “Innovative Empirics of Migration-economic Security Causal Nexus”, *Science and Innovation*, vol. 19(3), pp. 48-64.
9. Prohorovs, A. (2022), “Russia’s war in Ukraine: Consequences for European countries’ businesses and economies”, *Journal of risk and financial management*, vol. 15(7), pp. 295-300.
10. Vasylytsiv, T., Lupak, R., Mulska, O., Levytska, O., and Baranyak, I. (2024), “Youth migration during war: Triggers of positive aspirations and preservation of human resources in Ukraine”, *Problems and Perspectives in Management*, vol. 22(2), pp. 627-641.
11. Vasylytsiv, T., Mulska, O., Lupak, R. Ivanyuk, U., and Boiko, R. (2025), “Human potential preservation policy-making in Ukraine in the midst of war: catalysts for youth re-emigration”, *Proceedings on Engineering Sciences*, vol. 2, pp. 785-796.

12. Baranyak, I. (2023), “Forced Migration of the Population from Ukraine: Socio-Demographic Profile”, *Akademichni visii*, vol. 24.

13. Bykova, A., Chaban, L., and Alekseev, A. (2023), “Investing in human capital in the war period”, *Ekonomika and suspilstvo*, vol. 54.

14. Dyyak, Y., and Belinska, G. (2023), “Features of international migration processes in the context of globalization of the world economy”, *Ekonomika and suspilstvo*, vol. 54.

15. Ivanyuk, U. (2023), “Socio-demographic aspect of the formation of the resilience potential of the socio-economic system of Ukraine”, *Regionalna ekonomika*, vol. 2(108), pp. 80-87.

16. Kozub, V., Galukha, L., and Lutsiv R. (2024), “Analysis of the relationship between migration and globalization processes in the world economy and society: forecast of trends”, *Akademichni visii*, vol. 30.

17. Kruglyakova, V., Dubyk, V., and Bilas, D. (2024), “Role of Financial Incentives in Migration Policy and Its Impact on the Economy under Martial Law”, *Finansovyi prostir*, vol. 1-2 (53), pp. 76-89.

18. Mulska, O. (2022), *Mihratsiini protsesy & ekonomichne zrostannia: teoriia kauzalnosti ta praktyka efektyvnoho upravlinnia* [Migration Processes & Economic Growth: Causality Theory and Practice of Effective Management], M. Dolishnyi Institute of Regional Research of the National Academy of Sciences of Ukraine, Lviv, Ukraine.

19. Mulska, O., and Soroachak, O. (2023), “Improvement of the Policy of Regulation of Migration Processes in the Conditions of Socio-Economic Instability: Institutional Approach”, *Innovation and Sustainability*, vol. 2, 18-30.

Отримано редакцією журналу / Received: 18.04.26

Прорецензовано / Revised: 29. 04.26

Дата публікації / Published: 26.05.26